

Державна судова адміністрація України як один із головних розпорядників бюджетних коштів у фінансуванні судової влади

Г. А. КРАВЧУК

суддя Вищого господарського суду України

Головні розпорядники бюджетних коштів наділяються спеціальним керівним статусом, відповідно до якого виступають елементом системи управління державними фінансами

У статті аналізується українське законодавство про фінансування судових органів, розглядаються поняття й функції головних розпорядників бюджетних коштів, механізм отримання й витрачання ними бюджетних коштів, статус Державної судової адміністрації України як одного із головних розпорядників бюджетних коштів щодо фінансового забезпечення судових органів.

Ключові слова: судова влада, судова система, фінансування, головний розпорядник бюджетних коштів, Державна судова адміністрація України.

В статье анализируется отечественное законодательство о финансировании судебных органов, рассматриваются понятие и функции главных распорядителей бюджетных средств, механизм получения и расходования ними бюджетных средств, статус Государственной судебной администрации Украины как одного из главных распорядителей бюджетных средств относительно финансового обеспечения судебных органов.

Ключевые слова: судебная власть, судебная система, финансирование, главный распорядитель бюджетных средств Украины, Государственная судебная администрация Украины.

Ukrainian legislation on financing of judicial bodies is analysed in this article. Concept and functions of the main managers of budgetary funds, mechanism of reception and expenditure of budgetary funds by them, status of The State Judicial Administration of Ukraine, as one of the main manager of budgetary funds, as to financial supply of judicial bodies are considered.

Keywords: judicial power, judiciary system, financing, the main manager of budgetary funds, The State Judicial Administration of Ukraine.

Однією із вагомих гарантій незалежності судової гілки влади у системі розподілу влади є її фінансове й матеріально-технічне забезпечення. Про це йдеться у багатьох міжнародно-правових документах, декларується в українському законодавстві. Однак нині, на жаль, залишаються нерозв'язаними завдання достатнього бюджетного фінансування, поки що не вироблений ефективний механізм забезпечення судів бюджетними коштами.

Важлива роль у фінансуванні судових органів належить головним розпорядникам бюджетних коштів, до яких, відповідно до закону України «Про судоустрій України», належали Верховний Суд України, Конституційний Суд України, вищі спеціалізовані суди — щодо фінансового забезпечення діяльності цих судових установ та Державна судова адміністрація України — щодо фінансового забезпечення діяльності всіх інших судів загальної юрисдикції, кваліфікаційних комісій суддів усіх рівнів, органів суддівського самоврядування та державної судової адміністрації. Від ефективності їхньої діяльності та від статусу Державної судової адміністрації України значною мірою залежало досягнення реальної незалежності судів і судової влади загалом.

Проблема забезпеченості, насамперед, фінансової, діяльності судових установ активно обговорюється останнім часом як практиками, так і науковцями, серед яких варто відзначити в Україні В. Бринцева, І. Балаклицького, О. Лощихіна, П. Пи-

липчука, В. Стефанюка, А. Стрижака, С. Шевченко, за кордоном — Д. Владимириова, З. Лусегенову, В. Ржевського, Н. Чепурнову, В. Чернявського та багатьох інших.

Метою даної статті є дослідження українського законодавства, яке регламентує фінансування судових органів, уточнення поняття, кола й функцій головних розпорядників бюджетних коштів, з'ясування механізму отримання й витрачання ними бюджетних коштів, статусу Державної судової адміністрації України як одного із головних розпорядників бюджетних коштів щодо фінансового забезпечення діяльності судових органів, особливо в контексті прийняття нового Закону «Про судоустрій та статус суддів».

Сучасні фінансові правовідносини неможливі без відносин у галузі розподілу й організації використання грошових фондів коштів, що входять до фінансової системи держави.

Зауважимо, що у процесі розподілу коштів бюджету грошові кошти нікуди не рухаються, відбувається процес прийняття рішення про подальше спрямування бюджетних коштів у разі їх мобілізації до бюджетів, а також приймаються рішення про секвестр бюджету [20, с. 67]. При цьому традиційний для фінансової практики розподіл означає не поділ грошей між кимось, а визначення умов, на яких гроші покидають свій фонд та надходять у розпорядження суб'єкта, якому їх виділила держава або уповноважений нею орган [17, с. 20].

Основним документом, відповідно до якого формується державний бюджет, є Бюджетний кодекс України. Виконання Державного бюджету України забезпечує за визначенням Кабінет Міністрів України, загальну організацію й управління його виконанням та координацію діяльності учасників бюджетного процесу з питань виконання бюджету здійснює Міністерство фінансів України, однак важливими учасниками бюджетного процесу — виконавцями бюджету за видатками є розпорядники та одержувачі бюджетних коштів

Бюджетний кодекс України, прийнятий у 2001 р. [1], став новаторським за визначенням ролі й місця в бюджетному процесі всіх учасників бюджетних правовідносин, особлива роль серед яких належить головним розпорядникам бюджетних коштів. На сьогодні до нього внесено низку змін, крім того, буде змінено формулювання деяких статей згідно із Законом України «Про судоустрій та статус суддів».

У частині 2 ст. 21 Бюджетного кодексу України (далі — БК України) зазначено, що «кошти бюджету, які отримують фізичні та юридичні особи, що не мають статусу бюджетної установи (одержувачі бюджетних коштів), надаються їм лише через розпорядника бюджетних коштів». Таким чином, окремими учасниками бюджетно-правових відносин є розпорядники та одержувачі бюджетних коштів.

Законодавець чітко розмежував розпорядників та одержувачів коштів бюджету: розпорядниками виступа-

ють лише уповноважені органи зі статусом бюджетної установи, а одержувачами — підпорядковані або координовані організації без статусу бюджетної установи.

В Україні ще з радянських часів розпорядники бюджетних коштів поділялися на три групи: 1) головні розпорядники бюджетних коштів; 2) вищестоящі розпорядники бюджетних коштів (II ступеня); 3) нижчестоящі розпорядники бюджетних коштів (III ступеня) [20, с. 224]. Нині відповідно до ч. 1. ст. 21 БК України розпорядники за обсягом наданих прав поділяються на головних розпорядників бюджетних коштів та розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня, бюджетні асигнування яким надаються для здійснення програм та заходів, які проводяться за рахунок державного бюджету. У частині 2 цієї статті міститься доповнення про те, що кошти бюджету, які отримують фізичні та юридичні особи, що не мають статусу бюджетної установи (одержувачі бюджетних коштів), надаються їм лише через розпорядників бюджетних коштів.

Головні розпорядники бюджетних коштів мають право витратити бюджетні кошти на утримання тієї установи, яку вони очолюють, а також розподіляти надані їм бюджетні кошти між розпорядниками нижчого рівня або безпосередньо витратити їх на утримання підвідомчих їм організацій. У статті 22 БК України закріплено коло суб'єктів, наділених статусом головного розпорядника бюджетних коштів, не за принципом поімен-

ного їх перерахування, а через визначення рис, якими мають бути наділені ці суб'єкти. Розпорядники диференційовані за рівнями бюджету на: головних розпорядників бюджетних коштів за бюджетними призначеннями, передбаченими законом про Державний бюджет України; за бюджетними призначеннями, передбаченими бюджетом Автономної Республіки Крим; за бюджетними призначеннями, передбаченими іншими бюджетами. До першої групи законодавець відніс Конституційний Суд України, Верховний Суд України та інші спеціалізовані суди. Однак у ч. 2 ст. 120 Закону України «Про судоустрій України» це формулювання було уточнене — законодавець, вставивши означення «вищі», звужив коло головних розпорядників коштів, крім того, також була внесена створена вже після прийняття БК України ДСА України: «Функції головного розпорядника коштів Державного бюджету України щодо фінансового забезпечення діяльності судів здійснюють: 1) Верховний Суд України, Конституційний Суд України, вищі спеціалізовані суди — щодо фінансового забезпечення діяльності цих судових установ; 2) Державна судова адміністрація України — щодо фінансового забезпечення діяльності всіх інших судів загальної юрисдикції, а також діяльності кваліфікаційних комісій суддів усіх рівнів, органів суддівського самоврядування та державної судової адміністрації».

Вслід за авторами коментаря нормативного змісту Закону «Про судо-

устрій України» підкреслюємо, що Закон покладав відповідальність за фінансове забезпечення кожного суду відповідно до встановлених нормативів на державну судову адміністрацію, яка, у свою чергу, контролюється Радою суддів України [14, с. 75].

Головні розпорядники бюджетних коштів наділяються спеціальним керівним статусом, відповідно до якого виступають елементом системи управління державними фінансами. Вони першими отримують право розподіляти бюджетні асигнування в межах, затверджених законом про Державний бюджет, бюджетних призначень і лімітних їх обсягів, визначених Кабінетом Міністрів України, та наділені правом розподіляти кошти бюджету нижчестоящим розпорядникам й одержувачам бюджетних коштів та іншими повноваженнями в бюджетному процесі. Автор глибокого монографічного дослідження «Розпорядники бюджетних коштів: система та правовий статус» Н. Якимчук також вважає за можливе класифікувати всі повноваження головних розпорядників бюджетних коштів в межах вказаних функцій: перспективного планування (розроблення плану своєї діяльності й планування кількості надходжень коштів; оперативного планування (розроблення на підставі плану діяльності проекту кошторису своєї організації й організація складання проектів кошторисів підпорядкованими організаціями); управління бюджетними асигнуваннями (отримання бюджетних призначень шляхом їх

затвердження у законі про Державний бюджет України чи рішення про місцевий бюджет, доведення у встановленому порядку до розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня відомостей про обсяги асигнувань, забезпечення управління бюджетними асигнуваннями); розподілу і регулювання (затвердження кошторисів розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня, якщо інше не передбачено законодавством) [20, с. 275–286].

Важлива функція організаційного забезпечення судів у різні періоди функціонування судових органів мала різних виконавців. У 60-ті роки минулого століття вона було справою самих судів. Дати оцінку тому періоду нині, зважаючи на неоднозначність і суперечливість інформації, важко [10, с. 288]. В Україні тривалий час функції щодо організаційного забезпечення діяльності загальних судів поклалися на Міністерство юстиції України та його територіальні підрозділи на місцях. Однак через виконання Мін'юстом низки інших функцій проблемам судочинства приділялася недостатня увага, судова влада фінансувалася за залишковим принципом.

Зміна ситуації в країні, активізація процесів розвитку вплинули і на сферу правосуддя. Поширення юрисдикції судів на всі правовідносини в державі зумовило збільшення кількості справ у судах, а отже, чисельність суддів. Ускладнювалася й процедура розгляду справ, що вимагало наявності належним чином обладнаних приміщень. Неспроможність уповнова-

жених органів ефективно розв'язувати всі завдання, відповідати на виклики часу призвело до втрати контролю над ситуацією з фінансуванням та матеріально-технічним забезпеченням у судовій сфері. Так, залишилися невиконаними Постанова Верховної Ради України від 24.02.1994 р. «Про забезпечення діяльності судів», розпорядження Президента України від 27.07.1996 р. «Про забезпечення судів приміщеннями» та низка інших актів Президента й уряду. Незадовільним був і фінансовий стан судових органів: накопичилася значна кредиторська заборгованість та численні невиконані рішення судів за позовами суддів, які на 2007 р. склали 19 млн грн, видатки на утримання судів становили 342 млн грн за потреби 1 млрд 200 млн грн [9, с. 3].

Такою була ситуація перед прийняттям Закону «Про судоустрій України» 2002 р. [2], ст. 119 якого передбачалося створення державної судової адміністрації, на яку покладалося організаційне забезпечення діяльності судів. Воно, відповідно до Закону, означало заходи фінансового, матеріально-технічного, кадрового, інформаційного та організаційно-технічного характеру, спрямовані на створення умов для повного і незалежного здійснення правосуддя.

29 серпня 2002 р. Указом Президента України було створено центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом — Державну судову адміністрацію, яка почала функціонувати з 1 січня 2003 року.

Відповідно до Положення про Державну судову адміністрацію України, затвердженого Указом Президента України від 3 березня 2003 р., її діяльність спрямовувалася й координувалася Кабінетом Міністрів України.

Державна судова адміністрація (далі — ДСА) є системою органів, що складається із ДСА України та територіальних управлінь (в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі).

Найвагомішим завданням у роботі територіальних управлінь ДСА було забезпечення діяльності місцевих загальних судів фінансового та матеріально-технічного характеру. Сюди входило: складання та подання на затвердження до ДСА України кошторису видатків і штатний розпис місцевих загальних судів на відповідний рік, підготовка матеріалів для формування пропозицій до бюджету судів та здійснення заходів щодо їх фінансування. Особливу відповідальність територіальні управління ДСА несли за забезпечення ефективного цільового використання фінансових і матеріальних ресурсів, насамперед коштів державного бюджету; за фінансове забезпечення діяльності кожного суду згідно з нормативами, затвердженими ДСА України тощо.

Створення ДСА України сприяло запровадженню більш системного підходу до організаційного забезпечення всієї системи судів загальної юрисдикції. Однак вітчизняний досвід свідчить, що одні й ті самі функції виконувалися різними інституціями, які

інколи належали навіть до різних гілок влади. Так, організаційне забезпечення Конституційного Суду України та вищих спеціалізованих судів покладалося на апарати цих судів (органів судової влади). Організаційне забезпечення інших судів загальної юрисдикції було віднесено до повноважень ДСА України, яка була системою органів виконавчої влади. Низка функцій голів судів і апаратів місцевих та апеляційних судів дублювали повноваження ДСА України [18, с. 28].

Останнім часом ставлення до статусу ДСА України, виконання нею функцій організаційного забезпечення судових органів з огляду на викладене вище було дуже неоднозначним.

Деякі представники суддівського корпусу вбачали у самому факті існування ДСА України загрозу незалежності судової гілки влади, особливо в питаннях фінансового, матеріально-технічного забезпечення та кадрових призначень. Так, ще у 2007 р. пропонувалося не тільки входження ДСА України в систему судової влади, а й розширення її повноважень — у частині формування кадрів та кадрового резерву для судової влади [5, с. 42]. В. Гайдученко, директор департаменту з питань суддівства ДСА України, також обстоював доцільність виведення її із системи органів виконавчої влади й визнання в конституційному порядку органом судової влади [8, с. 28]. Голова ДСА України І. Балаклицький підкреслював, що самостійний захист видатків на організаційне, матеріально-технічне та фінансове

забезпечення судів у Верховній Раді України не виконавчим органом влади, а незалежним центральним органом влади в системі органів судової влади «повністю відповідає рекомендаціям ПАРЄ та рішенням УП з'їзду суддів України» [6, с. 8–9]. Додамо, що у Рішенні УІІ позачергового з'їзду суддів України «Про стан фінансового та матеріально-технічного забезпечення діяльності суддів загальної юрисдикції» від 7 грудня 2007 р. ДСА України було доручено до 1 січня 2008 р. розробити проект закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій України» щодо визначення статусу ДСА як центрального державного органу у системі судової влади» [16, с. 45]. Пунктом 22 рішення чергового ІХ з'їзду суддів України від 14 листопада 2008 р. на ДСА України покладено було завдання підготувати разом із Радою суддів України і Верховним Судом України пакет відповідних законодавчих пропозицій щодо віднесення Державної судової адміністрації до органів судової влади [15, с. 39]. О. Шустік, заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань правосуддя, також вважала, що орган організаційного забезпечення судів може діяти лише в межах системи судової влади [19, с. 7].

Доволі категоричним був у визначенні ролі й функцій ДСА України Н. Бадахов, який займав протилежну позицію й заперечував будь-які пропозиції про створення замість ДСА України нового «спеціалізованого» ор-

гану судової влади для організаційного забезпечення судів, спираючись насамперед лише на конституційні норми. Єдиною функцією судової влади відповідно до ст. ст. 124, 125 Конституції України, вважав він, є правосуддя та прийняття іменем України судових рішень, обов'язкових до виконання на всій території країни. Конституційна відповідальність Кабінету Міністрів України за виконання Державного бюджету України, який уповноважений управляти фінансами держави, передбачає і його право визначати головних розпорядників коштів Державного бюджету України, в тому числі й із організаційного забезпечення діяльності судів. Згідно з принципом поділу влади він може покласти ці функції на відповідний орган виконавчої влади, яким є Державна судова адміністрація України [4, с. 43]. До того ж суттєвим, на його думку, є факт, що відповідно до Закону України «Про судоустрій України» (ч. 2 п. 5 ст. 120), контроль за додержанням вимог Закону щодо фінансування судів здійснювала Рада суддів України. Свої повноваження ДСА України виконувала відповідно до рішень з'їзду суддів України та Ради суддів України (ч. 2 ст. 126 Закону). Керівники ДСА України та її територіальних управлінь призначалися на посаду за погодженням із Радою суддів України і в своїй роботі були підконтрольними органам суддівського самоврядування (ст. ст. 127, 128 Закону). Формування ж п. 1 ст. 124 Конституції України «Правосуддя в Україні здійс-

снюється виключно судами» Н. Бадахов [4, с. 44] тлумачив як неможливість створення будь-яких спеціалізованих органів судової влади всередині самої системи судів. Отже, порядком здійснення організаційного забезпечення судів через Державну судову адміністрацію України він вважав найоптимальнішим та таким, що відповідає принципу розподілу влади.

М. Оніщук також розглядав створення ДСА України як прогресивний крок, що дав змогу відокремити не властиві для суду функції судового забезпечення від відправлення правосуддя як такого. Він не бачив причин сучасного складного фінансового стану судової влади у неправильному підпорядкуванні ДСА України. Недоліком він вважав лише те, що хоча ДСА України була органом центральної виконавчої влади з особливим статусом, проте голова її не був членом уряду. Це, на його думку, означало, що керівництво ДСА України позбавлене можливості ефективно відстоювати свої позиції, зокрема, щодо бюджетного фінансування [13, с. 21], оскільки шлях коштів із Державного бюджету до судових органів довгий і складний.

Фінансування судів здійснювалося на підставі кошторисів та помісячних розписів видатків у порядку, встановленому БК України.

Порядок складання, розгляду затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 р. № 228. На основі цього урядового документа судами та територіальними

управліннями ДСА України склалися проекти кошторисів на наступний рік і подавалися до ДСА України. Після перевірки правильності та обґрунтованості наданої інформації ДСА України формувала загальний бюджетний запит та подавала його до Міністерства фінансів України.

При цьому необхідно звернути увагу, що Міністерством фінансів України доводяться до головних розпорядників бюджетних коштів граничні обсяги видатків на наступний рік — як у вигляді нормативів, так і у вигляді коефіцієнтів. Однак, як відзначає заступник Голови ДСА України О. Лощикін, за роки існування ДСА України цей норматив жодного року не враховував повної потреби судових органів. У 2006 р. доведені обсяги видатків дорівнювали 57% від потреби в коштах, у 2007 р. — 50, 2%, у 2008 р. — 47, 9% [12, с. 6].

Відповідно до законодавчих норм, ДСА України щорічно розроблявся бюджетний запит. Так, на 2009 р. він включав 12 бюджетних програм [12, с. 7].

За розрахунками ДСА України, потреба судової системи в коштах у 2009 р. на фінансування поточних видатків становила 5931,9 млн грн та 3 131,4 млн грн — на капітальні видатки. Це без урахування коштів на розв'язання проблем перерахунку оплати праці суддям місцевих та апеляційних судів у зв'язку із ухваленням судових рішень в адміністративних справах, перерахунку щомісячного грошового (довічного) утримання суддів та вихідної допомоги тощо. У разі невиплат зазначених сум, зауважує О. Лощикін, фак-

тично всіх працюючих суддів та суддів у відставці можна віднести до потенційних позивачів у судових справах та зверненнях до Європейського суду з прав людини [12, с. 7].

Таким чином, загальна потреба у фінансових ресурсах, яку необхідно було передбачити на 2009 р., становила 10 504,8 млн грн. У запропонованому бюджетному запиті також приділено особливу увагу бюджетній програмі «Забезпечення судів належними приміщеннями».

Граничними обсягами коштів, запланованих на 2010 р., знову не будуть покриті навіть основні видатки на здійснення судочинства, а саме: на оплату послуг зв'язку, придбання паперу, ремонт обладнання, оплату комунальних послуг та енергоносіїв, охорону приміщень судів, виплату свідкам і потерпілим, оплату праці народних засідателів тощо. І. Балаклицький вказує, що додатково на зазначені виплати потрібно ще принаймні 2397,8 млн грн [7, с. 3]. Він також звертає увагу на те, що попри суттєві зміни функцій та зростання обсягів роботи центрального апарату ДСА України та її територіальних управлінь, методика визначення щорічних видатків на їх утримання не змінилась.

Кабінетом Міністрів України 22 жовтня 2008 р. було прийнято постанову «Про економію бюджетних коштів, передбачених для утримання органів державної влади та інших державних органів» № 943, яка значною мірою обмежувала можливість використання з 1 листопада 2008 р. бюджетних коштів на при-

дбання для органів державної влади та інших державних органів за рахунок коштів загального фонду Державного бюджету України автотранспорту, меблів, мобільних телефонів, ноутбуків, побутової техніки; проведення за рахунок коштів загального фонду Державного бюджету України ремонту та реконструкції приміщень, у яких розташовані органи державної влади та інші державні органи, крім тих, що перебувають в аварійному стані тощо. Отже, суди, як і інші державні установи, крім того, що не отримали в повному обсязі необхідні фінанси, позбулися можливості використати за призначенням і ті кошти, які мали на своїх рахунках. Таким чином, у Державному бюджеті України на 2009 р. утримання судів та установ ДСА України враховані видатки в сумі 1984, 2 млн грн. При цьому ДСА України розроблено й подано в установленому порядку бюджетний запит на 2009 р. на суму 9063, 3 млн грн.

При розгляді бюджетного запиту на погоджувальній нараді за участі керівництва Ради суддів України та ДСА України Міністерством фінансів підтримано граничну суму витрат на 2009 р. для ДСА України в розмірі 3214, 9 млн грн. Пізніше, 24 вересня 2008 р., питання формування бюджету було розглянуто в Комітеті Верховної Ради України з питань правосуддя та прийнято рішення про необхідність збільшення видатків на 1047 млн грн. Проте Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету було погоджено збільшення видатків лише на 251 млн грн [11, с. 28].

Таким чином, відповідно до регламентної процедури, напередодні затвердження бюджету Верховною Радою України в проекті Закону «Про Державний бюджет України на 2009 рік» були узгоджені видатки на утримання судів України у розмірі 3465,9 млн грн. Проте під час розгляду цього Закону парламентом, було затверджено показники на утримання судів та установ ДСА України лише в сумі 1984,2 млн грн (зменшені на 1481,7 млн грн від проекту бюджету), що фактично становить лише 22% від дійсної потреби. У порівнянні з минулим роком асигнування зменшилися на 464,5 млн грн [11, с. 28]. Тобто, зменшуючи запит ДСА України, не брали до уваги й ті обставини, які зумовлені інфляційними процесами, зростанням цін на комунальні послуги, відчутне збільшення кількісного складу суддів судів загальної юрисдикції та чисельності апарату цих судів.

Однак ДСА України не стала миритися із таким станом справ, навіть розуміючи, що значною мірою ситуація визначалася об'єктивними чинниками, насамперед, потребою ощадливішого витрачання бюджетних коштів з огляду на кризову ситуацію в країні. Було вжито низку заходів: 1) підготовлені пропозиції щодо внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2009 рік» в частині збільшення видатків на утримання судів; 2) за результатами обговорення питання фінансового забезпечення на засіданні Ради суддів України 6 лютого 2009 р. прийнято рішення про визнання Державного бюджету Украї-

ни на 2009 р. в частині асигнувань, затверджених Державній судовій адміністрації України, таким, що не забезпечує виконання ними головної конституційної функції — відправлення правосуддя; 3) запропоновано створити робочу групу з представників Ради суддів України, Державної судової адміністрації України та Комітетів Верховної Ради України з питань бюджету та з питань правосуддя (за згодою) для напрацювання узгоджених пропозицій і подальшого ініціювання перед Кабінетом міністрів України питання щодо невідкладного внесення змін до Державного бюджету України на 2009 р. [11, с. 29].

Таким чином, попри постійну критику ДСА України й звинувачення в недостатній ефективності діяльності із фінансового забезпечення судових органів, ДСА України ознаменувала собою важливий етап на шляху вироблення оптимального механізму фінансування судової влади.

Однак необхідність змін була надзвичайно очевидною й ухвалений 7 липня 2010 р. Верховною Радою України в цілому і переданий на підпис Президенту Закон України «Про судоустрій і статус суддів» обіцяє стати дійсно реформаторським і розв'язати низку названих вище проблем у розвитку судової влади в Україні, зокрема у сфері її організаційного забезпечення.

У Пояснювальній записці до проекту Закону України «Про судоустрій і статус суддів» йшлося, що для досягнення незалежності судів у процесі їх фінансування з Державного бюджету України передбачається зміна стату-

су Державної судової адміністрації — визначення її як незалежного органу в системі правосуддя [3], на необхідність чого вказували багато науковців і практиків. Однак це не прочитується із тексту ст. 142 («Статус Державної судової адміністрації України»). Роль ДСА України в організаційному забезпеченні судових органів за цим законом суттєво звучується.

Важливим чинником удосконалення механізму фінансування судових органів стало врахування авторами Закону Рішення Конституційного Суду України від 11 березня 2010 р. № 7-рп/2010 у справі про фінансове забезпечення діяльності судів. Так, тепер кожен суд загальної юрисдикції відповідно до нового закону стає головним розпорядником бюджетних коштів (згідно з Прикінцевими положеннями буде внесено зміни до п. 1 ч. 1 ст. 22 БК України), що унеможливить втручання в діяльність судів при виділенні бюджетних коштів та їх використанні. Відтепер відповідно до ч. 2 ст. 139 аналізованого Закону («Засади фінансування судів») функції головного розпорядника коштів Державного бюджету України щодо фінансового забезпечення діяльності судів здійснюють: 1) суди загальної юрисдикції; 2) Конституційний Суд України; 3) Державна судова адміністрація України — щодо фінансового забезпечення діяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, органів суддівського самоврядування, Школи суддів України.

Незважаючи на існування нерозв'язаних проблем у сфері фінансуван-

ня судових органів, слід відзначити, що створення ДСА України та її територіальних управлінь сприяло певному прогресу у забезпеченні діяльності державних судових органів. Однак аналіз останніх досліджень і діяльності судових установ давав підстави констатувати необхідність вжиття низки заходів, які б забезпечили приведення у відповідність законодавства з цих питань до нових соціально-економічних і політичних умов: вироблення ефективного механізму виділення бюджетних коштів, переведення ДСА України у систему судової влади. Важливим кроком до зміни ситуації із фінансуванням судової влади на краще стало прийняття Закону України «Про судоустрій і статус суддів», метою якого було глибоке реформування системи судочинства відповідно до міжнародних стандартів, підвищення ролі суду та статусу судді у суспільстві, забезпечення незалежності судів і суддів від впливу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бюджетний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2001. — № 37–38. — Ст. 189.
2. Закон України «Про судоустрій України» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2002. — № 27–28. Ст. 1803. Закон України «Про судоустрій та статус суддів», ухвалений 7 липня 2010 року Верховною Радою України в цілому і переданий на підпис Президенту. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу <http://gska2.rada.gov.ua>
3. Бадахов Н. Організація роботи судів: проблеми сьогодення // Вісник Держ-

- жавної судової адміністрації України. — № 3 (12). — 2009. — С. 41–44.
4. Балабан В. Проблемні питання у формуванні системи судової влади в Україні // Вісник Державної судової адміністрації України. — № 3 (4). — 2007. — С. 41–43.
 5. Балаклицький І. Недофінансування судів — загроза їх незалежності // Вісник Державної судової адміністрації України. — № 3 (4). — 2007. — С. 6–11.
 6. Балаклицький І. Судочинство: проблеми залишаються // Вісник Державної судової адміністрації України. — № 3 (12). — 2009. — С. 2–4.
 7. Гайдученко В. Організація управління кадровими ресурсами // Вісник Державної судової адміністрації України. — № 2 (11). — 2009. — С. 25–36.
 8. Державна судова адміністрація України — перший ювілей! // Вісник Державної судової адміністрації України. — № 3 (4). — 2007. — С. 2–3.
 9. Куйбіда Р. Реформування правосуддя в Україні: стан і перспективи / Монографія. — К.: Атака, 2004.
 10. Лоцихін О. Держава не повною мірою забезпечує виконання положень ст. 118 Закону України «Про судоустрій України» щодо фінансування судів // Вісник Державної судової адміністрації України. — № 1 (10). — 2009. — С. 27–29.
 11. Лоцихін О. Фінансове забезпечення судової влади (Бюджетний запит Державної судової адміністрації України як складова частина проекту Закону «Про Державний бюджет України на 2009 рік») // Вісник Державної судової адміністрації України. — № 3 (8). — 2008. — С. 6–8.
 12. Оніщук М. Головне завдання — завершення судової реформи // Вісник Державної судової адміністрації України. — № 3 (4). — 2007. — С. 19–21.
 13. Організація судової влади в Україні: Перший аналіз нормативного змісту Закону України «Про судоустрій України» / А. О. Селіванов (кер. авт. колект.), Є. В. Фесенко, Н. С. Рудюк та ін.; за наук. ред. А. О. Селіванова. — К.: Юрінком Інтер, 2002. — 112 с.
 14. Про стан організації та діяльності судової влади і виконання рішень VII чергового та VIII позачергового з'їздів суддів України: Рішення чергового IX з'їзду суддів України від 14 листопада 2008 року // Вісник Державної судової адміністрації України. — № 4 (9). — 2008. — С. 36–39.
 15. Про стан фінансового та матеріально-технічного забезпечення діяльності суддів загальної юрисдикції: Рішення VIII позачергового з'їзду суддів України від 7 грудня 2007 р. // Вісник Державної судової адміністрації України. — № 4 (5). — 2007. — С. 45.
 16. Фінансове право: Підруч. / (Алісов Є. О., Воронова Л. К., Кадькаленко С. Т. та ін.; Кер. авт. кол. і відповід. ред. Л. К. Воронова. — Х.: Фірма «Консул», 1998. — С. 20.
 17. Шевченко С. Забезпечення діяльності судових органів у контексті зарубіжного досвіду // Вісник Державної судової адміністрації України. — № 3 (8). — 2008. — С. 24–30.
 18. Шустік О. Реформування правосуддя: сон розуму породжує потвор // Вісник Державної судової адміністрації України. — № 4 (13). — 2009. — С. 5–8.
 19. Якимчук Н. Я. Розпорядники бюджетних коштів: система та правовий статус: Монографія. — Ч.: Вид-во Чернівецького нац. ун-ту, 2009. — 647 с.